گفتوگۆی دەنگەکان لەگەڵ بەهزاد کەریمی.. لەیادی مقاوەمەتی خەڵکی کوردستانی رۆژهەڵات و بەهروز سلێمانی دا..

کوردستان لەناو شۆڕشی ئێران لە یادەوەری جیهاندۆستێکدا

بەهروز سلیمانی ناوەکە یەکسەر دێتە بەر گوێ کاتێك باس لە رۆڵی ئەو کەسایەتییە ئێرانیانە دەکرێت کە رۆڵیان هەبووە لە رووداوە سیاسییەکانی کوردستانی ئێران لە شۆرشی ئێرانی ١٩٧٨-١٩٧٩.
ئەو یەکێک بووە لە نوێنەرانی شاندی کورد لە دانوستانەکان لەگەڵ دەسەڵاتی خومەینی دوو ساڵ بەر لەوەی لە بەرزترین نهۆمی شوقەکەیەوە لە تاران خۆی فڕێداتە خوارەوە و خودکوژی شێشگەڵەی لە بری تەسلیمبوون بە دوژمنەکانی هەڵبژێرێت.
بەهروز کادرێکی ڕێکخراوی چریکەکانی فیدایی گەلی ئێران بووە کە لەناو کورد بە (چریکەکان) ناسراوە. ئەو لە کوردستانی ئێراندا وەك کورد و کەسێك لەخۆیان ناساندویانە، بەڵام لەهەندێك باس و خواسی ئێستا وەك ئێرانییەك کە کورد نەبووە دەناسێنرێت، هەرچەندە خۆی لەوێ بووە و دواتر لە شاری سنە گەورە بووە و خوێندنی تەواو کردووە و وەك کوردیش خۆی ناساندووە.
لەم دیمانەیە لەگەڵ بەهزاد کەریمی بەرپرسی لقی کوردستانی ئەو سەردەمەی چریکەکان تیشك دەخەینە سەر رووداوەکان لە یادەوەرییەکانی خۆی و بەهروز سلیمانیەوە. ئاشنایەتی لەگەڵ ئەو رووداوانە گرنگە بۆ لێکۆڵینەوەی وردتر لە بوارەکانی ئەو قۆناغە مێژووییەی ئێران و کوردستان پیایدا تێپەڕ بوون.
وەك ماڵپەرە دەنگەکانیش سوپاس و پێزانین بۆ بەڕێز بەهزاد کەریمی دووپات دەکەینەوە کە کاتی تەرخانکرد بۆ هەڵدانەوەی چەند لاپەڕەیەکی گرنگ لەسەر ئەو مێژووە و بەشکردنی هەندێك لە یادەوەرییەکانی خۆی لەگەڵ خوێنەرانی کورد:

دەنگەکان: وەك یەك لەو ئێرانییانەی کە دەوترێت کورد نەبوون و لەو سەردەمە لە کوردستاندا بوون، بەهروز سلیمانی ناوەکە دێتە سەر گۆ و بەر گوێکان دەکوێت کە باس لە رووداوەکانی کوردستان و ئێرانی ئەو سەردەمە دەکرێت. ئەو نوێنەرایەتی چ قۆناغێکی رەوتی چەپی

دەکرد لە کوردستان و ئێران و ناوچەکە لەو سەردەمەدا؟

بەهزاد کەریمی: ئەگەر کەسێك بە شوێنی لەدایکبوونی و جیناتی پێناسە بکرێت ئەوە بەهروز سلێمانی کورد نەبوو و "ئێرانی بوو کە کورد نەبوو" وەك ئەوە دەڵێن، بەڵام پێناسەی دیکە هەیە. لە خانەوادەیەکی لوڕ لەدایك بووە، کە زۆر نزیکن لە کوردەوە، هەرچەندە لوڕ وەك گروپێکی ئیتنیکی دیکە دەناسرێن لە ئێران لەسەر بنەمای دیالیکت و شێوازی ژیان و مێژوویان.
ئەگەر بەهروز بە شوێنی نیشتەجێبوون و زمانی پێناسە بکەین، بەڵێ ئەو کوردە و خەڵکی سنەیە. باوکی لە شاری بروجەردەوە کۆچی بۆ سنە کردووە، کە ٣٢٠ کم لە سنەوە دوورە. بۆیە ساڵانی خوێندنی لە سنە تەواو کرد. لە ساڵی ١٩٤٧ لەدایك بووە. خۆی وەك کوردیش دەناساند و خەڵکی سنەش هەر بەو شێوەیە وەك یەکێك لە خۆیان لێیان دەڕوانی.
سەرباری باکگراوندە لوڕ و کوردبوونەکەی، ئەو تەواوی ژیانی بۆ ئازادی کورد لە ئێران تەرخانکرد و لەو پێناوەشدا ژیانی لەدەستدا لە چوارچێوەی ئەو ڕاستییەی کە ئەو مارکسیست بوو، کۆمۆنیستێکی پێداگر و بڕوای بە ئینتەرناسیۆنالیسم هەبوو.
ئەوەندە بڕوای بە دۆزەکەی هەبوو، ئەگەر بیزانیایە لە هەر شوێنێکی جیهان تێکۆشانی ئەو بۆ چینی کرێکار دژ بە چەوساندنەوە و داپڵۆسین و ستەمکاری پێویستە، ئەو بەدودڵی و بێ کاوەخو دەچووە ئەو شوێنە.
شایستەی ئەوەیە وەك تێکۆشەرێکی ماندوونەناسی چەپی شۆڕشگێڕ بناسرێت، کە شەڕی دژ بە نادادی دەکرد، بێگومان بە تێکۆشان دژ بە ستەمی نەتەوایەتی و بەرگریکردن لە مافی گەلی کورد.

دەنگەکان: چریکەکان یەك لە پاڵنەرە سەرەکییەکانی پشتی شۆڕش بوون، بەوەی زۆر پێش هێزەکانی دیکە خەباتی چەکدارییان راگەیاند وەك تاکتیک و ستراتیژ دژ بە سیستەمی دەسەڵاتداری پاشایەتی. پلانی گروپەکە بۆ کوردستانی ئێران چی بوو دوای کەوتنی شا، بۆچی بەهروز بۆ ئەوێ نێردرا؟ دەمانەوێت لە تایبەتمەندی تێکۆشان لە کوردستان تێبگەین هەروەها توانا تایبەتەکانی بەهروز بۆ ئەو تێکۆشانە.

بەهزاد کەریمی: تێکۆشانی چەکداری چریکەکان، وەك ڕێکخراوێکی مارکسیستی شۆڕشگێڕ، هێڵێکی روونی هەبوو لەسەر مافی ئەو گەلانەی دووچاری ستەمی نەتەوایەتی هاتوون لە ئێران. لە دوای درووستبوونی چریکەکان ئەدەبیاتیان لەسەر ئەم بابەتە بڵاوکردەوە و گرنگییەکی زۆر درایە گەلی کورد (لەسەردی شا وە)، بە تایبەتی مێژووی کورد و ترادسیۆنی تێکۆشانی چەکداری لەناویاندا.
حەوت ساڵ شەڕی چەکداری رادیکاڵانەی چریکەکان و ئەو قوربانیانەی

ئەندامەکانی دەیاندا لە پێکدادانە چەکدارییەکانی ناو شارەکاندا، هاوسۆزییەکی زۆری بۆ رێکخراوەکە درووستکرد لەناو گەنجانی کورد، بەتایبەتی خوێندکارانی زانکۆ و مامۆستاکان، بە هەمانشێوە لەناو فەرمانبەر و کرێکارانیشدا. سەرباری ئەمە، چریکەکان لە کوردستان شانەی نهێنییان نەبوو، ئەوەی پێی دەڵێن ‘خانەیە تیامیی’، یان بڵێین یەکینەی گەریلایی (ناوشار).

چەند مانگێك بەر لە شۆرش بەهروز لە زیندان ئازادبوو دوای حەوت ساڵ بەندکردن و دەستبەجێ لە سنە شانەیەکی پێنج کەسی پێکهێنا بە دەستپێشخەری خۆی. ئینجا لە رێگای یەکێك لە ئەندامانی ئەم شانەیەوە پەیوەندیان لەگەڵ یەکینەیەکی گەریلایی (شار) لە تەبرێز درووستکرد.

بەگومان سەرکردایەتی چریکەکان هەمیشە دەیویست رێکخراوەکە لە کوردستان شوێنی هەبێت بەهۆی پێگەی ستراتیژی کوردستانەوە، کە دەیتوانی وەك ناوچەی لۆجیستیش بێت بۆ تێکۆشانی چەکداری لە تەواوی وڵات. لەسەر ئەم بنەمایە بڕیاردرا بنکەمان لە کوردستان دامەزرێنین و من بۆ ئەو کارە دیاریکرام، بەهۆی ئەوەی کەمێك سەروکارم لەگەڵ بابەتی پرسی کورد هەبوو.

ئەم کارە بە دوو مانگ بەر لەشۆڕش دەستمان پێبرد، سەرەتا جێبەجێنەبوو بەهۆی خێرایی رووداوەکان. دواتر کە شۆڕش سەرکەوت رێکخراوەکە دەستیکرد بە کاری ئاشکرا و لە چەندین ناوچە ئۆفیسیان کردەوە لەوانەش کوردستان. من بە سەرۆکی لقی کوردستان دیاریکرام و دواتر لەگەڵ چەند گەریلایەك چووینە مەهاباد و لەوێ لقی کوردستانی چریکەکانمان دامەزراند لە شوباتی ۱۹۸۰.

ئیدی بە هاوکاری هاوسۆزەکانمان بارەگای خۆمان درووستکرد و تابلۆی رێکخراوەکەمان لەسەر بارەگای مەهابد دانا بە ناوی: “رێکخراوی چریکەکانی فیدایی گەلی ئێران – لقی کوردستان”.

هەفتەیەك بەر لە کردنەوەی ئەو بارەگایە بەهروز و ئەندام و لایەنگرانی شانەکەی سنە ئۆفیسێکیان لە سنە کردەوە لەژێر ناوی ئۆفیسی لایەنگران، لەگەڵ کرانەوەیدا گەنجێکی زۆری بەلای خۆی راکێشا. بەهروز سەرپەرشتی ئۆفیسەکەی دەکرد. بازنەی بزووتنەوەکە لە دەوری مافی نەتەوایەتی گەلی کورد تا دەهات مەزن دەبوو. دوای شۆڕش بووە بنکەیەکی شۆڕشگێڕانەی چالاك.

لقی کوردستان زۆر پێویستی بە کادری ئەزموونداری سیاسی و سەربازی هەبوو، بەتایبەتی لە ناوچەکانی باکوری کورسستانی ئێران کە زۆرتر لەژێر کاریگەری حیزبی دیموکرات بوو. ئەمە وایکرد زۆر لە کادرەکانی کورد نەبوون بنێرێنە کوردستان تا بتوانن لە شارە کوردییەکان لایەنگرەکان رێکبخەن.

لە سێ مانگی سەرەتای شۆڕشدا لانیکەم ٢٠ کادر کە کورد نەبوون نەردرانە کوردستان، زۆربەیان ئازەری بوون و نەردران بۆ ئەوەی ئەرکی شۆرشگێڕی ئەنجامبدەن بە پشتیوانیکردن لە گەلی کورد و هاوپشتی درووستبکەن. هەشت لەو کادرانە دواتر کوژران بەهۆی بەشداربوونیان لە تێکۆشانی کوردستان.
سەرکردایەتی لقی کوردستان هەر لەسەرەتاوە دەیویست هەتا دەکرێت خەڵکی رەسەنی ناوچەکە لە مەودایەکی کورتدا بچنە پێشەوە و کارەکان بگرنە دەست. درووشمی ئەمە ئەمە بوو: ‘کوردان سەرکردایەتی کارەکان بکەن’. دواتر ئەمە بەردەست نەبوو بەهۆی رووداوە خێراکان لە کوردستان و ئێران کە چەندین بابەتیان درووستکرد کە زۆر قورسترە بتوانین لە دیمانەیەکی ئاوادا باس بکرێن.

دەنگەکان: بەهروز ئەندامی دەستەی دانوستکاری کورد بوو لە دانیشتنەکان لەگەڵ هێزەکانی سەر بە دەسەڵات لەو دانووستانانەی هاتنە کایەوە دوای پێکدادانە چەکدارییەکەی شاری سنە، ئەمەش خۆی پێگەی گرنگی چریکەکان دەردەخات لەناو کوردەکان و زۆربەی لایەنە بەرهەڵستکارە کوردیەکانی ئەو کاتە. باشە کوردەکان پێشوازییان دەکرد لە چریکەکان وەك ڕێکخراوێك کە لەگەڵ سیاسەتەکانیدا کۆکبوون، یاخود ئەوە ڕێڕەوی سیاسی و عەسکەریەکەی بەهروز و کادیرەکانی تر بوو وایکردبوو ڕێکخراوەکە ئەو متمانە و ڕێزگرتنە خۆجێیە بەخۆی بەدەستبهێنێت؟

بەهزاد کەریمی: شێوازی پەیکەری ڕێکخستنی لقی کوردستانی ڕێکخراوەکە جیاوازی هەبوو لە کارەکانی ئۆفیسەکەی سنە. یەکینەی سنە کە هەرچەندە لەژێر رکێفی لقی کوردستاندا بوو خاوەن زۆرترین ئەندام بوو بە بەراورد لەگەڵ هەموو یەکەکانی دیکەی لقی کوردستان. ئەندامەکانی ئەو ئۆفیسەی سنە بە سەرۆکایەتی بەهروز بریتیبوون لە هاوڕێیانی سنە و باشوری کوردستان (ئێران). بەهروز زۆر بە بەهێزی سەرکردایەتی ئەو یەکینەیەی دەکرد. ئەو نەك هەر سەرکردەیەیکی تژی لە کارامەیی ڕێکخراوەیی بوو، بەڵکو وەك شۆرشگێڕێکی میللی گەل لەناو شاری سنە دەناسرا.
جێگای خۆیەتی ئاماژە بەوە بکەم دوو بە سێ مانگ بەر لە شۆرشی ئێران چەندین بنکە درووستکرابوون لە سنە کە لە مزگەوتەکاندا کۆدەبوونەوە. ئەو بنکانە هێدی هێدی بوونە دەزگای گرنگ کە پاڵپشتی جەماوەریان لێدەکرا و دواتر سەرکەوتن و توانیان شارەکە کۆنتڕۆڵ بکەن. ئەو بنکانە لەلایەن گروپە چەپڕەوەکان و ئەو لایەنانە درووستکران کە بەرگریکاربوون لە مافی نەتەوەیی کورد. لایەنگرانی

چریکەکان ڕۆلی دیاریان هەبوو لەو بنکانەدا.
بەهروز کەسایەتییەکی دیاربوو کە پێشەنگانە ئامادە بوو لە ریزی پێشەوەی هەموو جوڵەیەکی ئەو بزووتنەوە جەماوەرییە لە سنە، جا ورە و ئەزموونە سیاسییەکەشی یاریدەدری بوون لەمەدا. کاتێك سوپا ویستی لەرێگای پیلانەکەوە لە تشرینی دووەمی ١٩٧٨ بانگەواز بکات بۆ خۆپیشاندان دوای پێکدادانی خەڵك و پۆلیس لە سەقز تا دیسان بە زبری توندوتیژی و فشار خەڵك چاوترسێن بکات، بەهروز یەك لەو ڕێکخەرانە بوو دەستبەجێ رووبەڕووی ئەو پلانە وەستانەوە و هەوڵی سوپایان پووچەڵ کردەوە.
ئەو بزوتنەوە جەماوەرییە کە لە بنکەکانەوە گەشەی کرد ئەنجوومەنی شاریان درووست کرد لە سنە لەسەر بنەمای ئەنجوومەنی گەڕەکەکان. هەر یەك لە ئەنجوومەنی گەڕەکەکان لە ١٠ ئەندامی هەڵبژێردراو پێکهاتبوو کە دەستەیەك لە ٥٦٠ نوێنەر ئەوانیش ئەنجوومەنی شاریان لە سنە وەك بالاترین دەسەڵات هەڵدەبژارد ، کە پێکهاتبوو لە ٢٥ ئەندام و ڕۆڵی پارێزگار و دیوانی سەرۆك شارەوانییان دەبینی.
ئەم گۆڕانکارییە بە دەزگاکانی دەسەڵاتی ناوەندی شتێك نەبوو بە ئاسانی قبوڵی بکەن، بەتایبەتی سوپا و هێزە ناوخۆییەکانی و هەمیشە کاردانەوەیان هەبوو لەسەر ئەو جۆرە پێشکەوتنانە. بەهروز بە یەك لە ٢٥ ئەندامەکەی ئەنجوومەنی دەسەڵاتی بالای شار هەڵبژێررا و ئەوەش ڕۆڵی ئەوی وەك سەرکردەیەکی گەلی سنە کە لە خۆیان بوو یەکلاکردەوە.
دوای سەرکەوتنی شۆڕش ئەنجوومەنی شار رووبەڕووی بەرهەڵستکاری بووەوە لەلایەن هێزە ئیسلامیستە ناوخۆییەکان. یەکێك لەو هێزانە مەلایەك سەرکردایەتی دەکرد ناوی سەفداری بوو، کە نوێنەرایەتی دەسەڵاتی نوێی خومەینی دەکرد و زۆر دژی چەپەکان و راستڕەوە نیشتمانییەکانیش بوو، تەواو پشتی بەستبوو بە سوپا و بنکە سەربازییەکانیانەوە. لقێکی دیکە هەبوو بە ناوی (قوتابخانەی قورئان) کە ئەحمەد موفتیزادە سەرکردایەتی دەکرد و بەلای ئیخوان موسلمیندا دەیشکاندەوە. موفتیزادە لەلایەك دژی سەفداری بوو لە لایەکی دیکەوە دژی چەپەکان و هێزە شۆڕشگێڕەکان بوو. ئەو هەڵوێستە پارادۆکسانەی موفتیزادە بووە هۆی چەند پێکدادانێکی جیاواز. لە لایەکەوە هەردوو باڵە ئیسلامییەکەی موفتیزادە و سەفداری کەوتنە ململانێیەوە، لە لایەکی دیکەوە خەڵك رووبەڕووی موفتیزادە بوونەوە، خەڵک لە دژی ئەوانەش وەستانەوە کە هەواداری حکومەتی ناوەند بوون.
دواتر خۆپیشاندانیکی گەورەی جەماوەری رژایە سەر شەقامەکانی شاری سنە بە هیوای بەرخۆدانی نیشتمانیانە کەچی لایەنە سیاسییە جیاوازەکان لەناو خۆیاندا شەڕیان بوو لەسەر ئەوەی کە دەبێت

سەرکردایەتی ئەو هەستانە جەماوەرییە بکات. لەم ڕەوشەدا بوو سوپا هێزی نارد بۆ سەرکوتکردنی ئەوانەی لەدژی لایەنگرانی حکومەتی ناوەندی رژابوونە سەر شەقامەکان لەوێشەوە شەری خوێناوی سنە لە (17 ئازاری 1979) کڵپەی سەند .
کۆمسیۆنێکی کاتی شەشگیە لەو کاتەدا درووستکرا کە بەهروز ئەندامی بوو. ئینجا بۆ ئەوەی بەربگرێت لە ڕووداوی نەخوازراوی دیکە لە دژی و کۆتایی بە جەنگ بهێنرێت لە کوردستان، حکومەتی ناوەندی شاندێکی باڵای ناردە کوردستان بۆ دانوستان کە پێکهاتبوون لە تالیقانی، رەفسنجانی، بەهەشتی، بەنی سەدر، سەباغیان، فروهەر و وەزیری ناوخۆ حاج سەید جەڤادی. لەو دانوستانانەدا لە وەفدی بەرامبەر بەهروز بووە نوێنەری چریکەکان وەك ئەندامی کۆمیتەی حەوت کەسیەکەی شاری سنە بۆ دانوستدان. بەوشێوەیە بەشداری دانوستانەکانی کرد لەگەڵ شاندەکەی حکومەت.

دەنگەکان: کەی کوردستانی جێهێشت و چووە تاران؟ دەڵێن لەوێ بەردەوامیداوە بە کاری سیاسی و ژیانی تایبەتی خۆی بە شاراوەیی. دواتر لە کاتی جیابوونەوە (ئینشیقاقی) چریکەکان بۆ دوو باڵی زۆرینە و کەمینە بۆچی ئەو لەگەڵ باڵی زۆرینە بوو، لە کاتێکدا ئەوە باڵی کەمینەی چریکەکان بوو کە دەیویست لە کوردستاندا بمێنێتەوە و لەوێوە پەرە بدات بە تێکۆشانی چەکداری ؟ دەمانەوێت تێبگەین لەوەی چەن ئەزموونەکانی پێشتری ئەو لە کوردستاندا لە پشت ئەو بڕیارەی دواتری بووە. بە چوونە ناو ئەو باڵەی هەبوونی چەکداری لە کوردستاندا رەت دەکردەوە. لەوانەیە چیدی بڕوای بە ڕاپەڕین لە کوردستانی ئێراندا نەمابێت و بێهیوابووبێت لە هێزە کوردیەکانی ئێران کە دوای شکستی سەربازی ئیدی پاڵیاندایە عێراقی سەدام حسێن؟

بەهزاد کەریمی:
بەر لەو چوونە بۆ نابەدەییەی بە تاران (کە لەسەر داخوازی خۆی نەبووە) با تۆزێك بگەڕێینەوە دواوە. جەنگی سنە لە ئاداری ١٩٧٩ کۆتایی هات، بەڵام گرژی بەردەوام بوو لە نێوان دەسەڵاتی ئیسلامییەکە و کوردستانی تازە هەستاوە سەرپێ کە داوای ئۆتۆمۆنۆمی دەکرد. ئەو گرژیانە تا دەهات لەرێ و لەوێ توندتر دەبوون لە کوردستان و کۆمەڵگە بەسەر دوو دوو بەرەدا دابەشبوو. قەیران و کێشەکان ئەوەندە قوڵبوون تەنانەت عەبدولڕحمان قاسملۆ[سەرۆکی حیزبی دیموکارت) نەیدەتوانی بچێتە کۆبوونەوە فەرمییەکانی حکومەت، کە ئەو هەڵبژێردرابوو و بە ئەندامی کۆمیتەی نووسینەوەی دەستووری

نویێ ئێران بۆ ئەوەی دەستورێکی نوێ لە جێێ ئەوەی شا دابنرێت.
دواتر لە ١٩ ئابی ١٩٧٩ خومەینی وەك رابەری دەسەڵاتی ئیسلامی ئێران فەرمانی تەواو داگیرکردنی کوردستانی دەرکرد. لەو کاتەدا هێزە شۆڕشگێرەکان و ناسیۆنالیستەکان [لە کوردستان] دەبوو بکشینەوە بۆ سنووری عێراق. بێهروز زۆر بەنرخ و ئازایانە ئەو پاشەکشەیەی رێکخست. رۆڵێکی زۆر کاریگەریشی بینی لە بە نهێنی رێکخستنی هێڵەکانی بەرگری خەڵکی سنە و شارۆچکەکانی دیکە کە دەکەوتنە باشوری کوردستان (باشوری کوردستانی ئێران).
دوو مانگ دوای داگیرکردنی سنە، خومەینی فەرمانیکرد کە بچیتە لای دانیشتوانە مەزهەب سونەکان لە کوردستان. هێزەکانی بەرگریانکردبوو لەگەڕانەوەی شارەکان و بە کراوەیی دەستیانکردەوە بە چالاکیەکانیان. هەروەها ئۆفیسی سنەی لقی کوردستانی چریکەکان بەو شێوەیە دەستیکردەوە بە کارەکانی. دوەرەیەکی تر لە دانوستانی نێوان تاران و نوێنەرانی کورد دەستیپێکردەوە لە مەهاباد.
هێزە بەرگریکارەکانی کورد پاشان هەستان بە هەڵبژاردنی وەفدی نوێنەرایەتی گەلی کورد، کە لەلایەن زانای ئاینی نیشتمانپەروەر و پێشکەوتووخواز شێخ عیزەدیین حوسێنی سەرکردایەتیکرا. وەفدەکە پێکهاتبوو لە سێ ئەندامی حیزبی دیموکرات، سێ ئەندامی کۆمەڵە و سێ ئەندامی لقی کوردستانی چریکەکان. وەفدی رژێم پێکهاتبوو لە سەباغیان و فروهەر و وابزانم چەماران لەناویاندا بوو. ئەم دانوستانە لە مەهاباد جیاواز بوو لەوەی پێشتر لە سنە کرا، کە لەسەر کۆتایی هاتنی جەنگ و بەڕێوەبەردنی سنە بوو. ئەمجارە باسەکان لەسەر ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان و چۆن ئەنجامدانی بوو لە ئێران.
دوای دوو دەورەی دانوستان نەگەیشتنە ئەنجام، شکستەکەش بۆ دوو هۆکار دەگەڕێتەوە، یەکەم رژێم خۆی دانی بە مافی کورد نەدەنا و کردەوەی خراپ لەلایەن دوژمانی کوردەوە ئەنجام دەدران لە تاران و لەناو وەفدەکەی نوێنەرایەتی دەسەڵاتی دەکرد. دووەم کۆمەڵێک داواکاری زۆر لەلایەن وەفدە کوردییەکەوە دەکرا لەکاتێکدا لەناو خۆیاندا ناکۆك بوون و نەگەیشتبوونە یەک ئامانج.
ئەوانە رێگەیان خۆشکرد بۆ ئەوەی دواتر کۆماری ئیسلامی دەستبکاتەوە بە هێرشکردن، ئەمجارە بۆ ئەوەی بەتەواوەتی کۆتایی بە بەرخۆدانەکان ب□ن□□ت لە کوردستان. بەنی سەدر کە سەرۆکی کۆمار بوو بە سوپای وت پوتەکانیان دانەکەنن تا ئاشتی لە کوردستان بەرقەرار دەبێت. ئیتر شەڕێکی درێژخایەنی خوێناوی کرا لە بەهاری ١٩٨٠.
بێهروز ئەندامی وەفدە کوردیەکە بوو. لەگەڵ دەستپێکردنی شەڕ هێزە کوردییەکان چوونە گوندەوار و ناوچە سنوورییەکان، سەرکوتکردنی

دەوڵەتیش بەردەوام بوو لە دژی ئەوانەی پارتیزانانە بەرگرییان دەکرد. بەهروز بەرپرسی ڕێکخستنی هێزەکان بوو لە ناوچەکانی باشوری کوردستان (لە ئێران). ئا لەو کاتەشدا بوو کە گۆڕانکاری گرنگ لەناو ریزەکانی ڕێکخراوی چریکەکاندا ڕوویاندەدا.

ڕژێم بە سەرکردایەتی خومەینی ئەم سیاسەتەی پەیڕەوکرد کە "دوای شا نۆرەی ئەمریکایە". توندترین فۆرمی دژە ئەمریکایی خستە گەڕ بە ئەوەی دەسەڵاتی خۆی لە دەوری ئەو دروشمە تۆکمە بکات و ئاسایشی دەسەڵاتی خۆی پارێزراو بێت. بە ئەوەش دەستیگرت بەسەر باڵوێزخانەی ئەمریکایی لە تاران و تەواوی وڵاتەکەی لە دەوری دروشمی "مردن بە ئەمریکا" کۆکردەوە. ئەمە جگە لە گەلی کورد کە دوای ئەو شەپۆلە دژە ئەمریکاییە نەکەوتن و بەردەوام بوون لە داوای خۆیان بۆ ئۆتۆنۆمی. ئیتر کوردەکان بە دەوڵەتیشیان وت نا بە ئەو سیاسەتە و خۆیان ئامادەکرد بۆ بەرەنگاربوونەوە دژ بە کۆماری ئیسلامی. دواتر چریکەکان دوو ڕێگایان لەبەردەمدا بوو: پشتیوانی هەڵویستی بەناو "دژە ئیمپریالیستی" ڕژێم بکەن یان بەردەوام بن لە سەر پێگەی دیموکراتیانە و شەڕکردن لە دژی ڕژێم بە دەزی سیاسەتی ئازاد.

دوای ماوەیەك لە کێشەی ناوخۆ بە داخەوە چریکەکان زۆربەیان پشتیوانی سیاسەتی بەناو "دژە ئیمپریالیزمی" ڕژێمیان کرد ، هەر بەهۆی تێگەشتنی کەمیش لە دیموکراسی دژی ئازادی سیاسی وەستانەوە و بەناو "یەکێتی دژ بە ئیمپریالیزمیان" کردە بەرنامەی سەرەکی سیاسییان. ئەم سیاسەتە و هەڵوێستی زۆرینە دژ بە خەباتی چەکداری ڕێگەخۆشکەر بوون بۆ ڕوودانی جیابوونەوەکە. ڕێکخراوەکە بەسەر دوو باڵی "زۆرینە" و "کەمینە" دابەش بوو لە هاوینی ١٩٨٠. باڵی زۆرینە پشتیوانی ڕژێمیان کرد هەرچەندە ڕەخنەشیان لێی هەبوو. باڵی کەمینەش دژ بە ڕژێم وەستانەوە بە هەموو فۆرمێك، بە خەباتی چەکداریشەوە.

ئەم ڕەوشە کاریگەرییەکی قوڵی کردە سەر لقی کوردستانی چریکەکان و بووە هۆی چەند ڕووداوێکی تراژیدی لە مێژووی ئەو ڕێکخراوەدا. دوای ئەوەی باڵی زۆرینە بە بیرێکی ساکارەوە پشتیوانی ڕژێمیان کرد، لقی کوردستان لەوەش زیاتر دەستیان لە بەرگری بەردا و دژی بەرخۆدانی چەکداری وەستانەوە. ئەمەش کوردانی شۆك کرد و زۆر تووڕەبوون لە ڕێکخراوەکە. لە ئەنجامدا لقی کوردستان (باڵی زۆرینە) لە دوو لاوە هێرشی دەکرایە سەر، لە لایەك بەهۆی سیاسەتی داپڵۆسینی ڕژێم کە باڵی زۆرینەی هەر وەك دوژمن تەماشا دەکرد، لە لایەکی دیکەوە لە لایەن هێزە کوردیەکانی بەرگرییان دەکرد وزۆر تووڕەبوون لەو سیاسەتە و لە بەرامبەریدا دانیان بەخۆیاندا نەدەگرت.

ئەوە بوو لقی کوردستان هیچ بژاردەیەکی نەما جگە لەوەی کوردستان

جەبهەییەت و بۆ ماوەیەك ئەندامانی بنەڕەتی بەشەکانی دیکەی وڵات، بەتایبەتی تاران و تەبریز. ئەمە یەکێك لە خەمناکترین قۆناغەکانی ژیانی شۆڕشگێڕانەکی وەك بەهروز بوو. ئەو خودی خۆی ببوە دوو کەرتەوە لەنێوان دڵ و مێشکیدا. سەرباری هەموو رەخنەکانی لە سیاسەتی گەڕاوی چریکەکان، ئەو دژ بە جیابوونەوە و دابەشبوونی رێکخراوەکە بوو، بۆیە مایەوە لەناویدا (لەگەڵ باڵی زەرینە).
جگە لەوەش گەیشتبووە ئەو بڕوایەی کە جەنگی کوردستان دژ بە کۆماری ئیسلامی بێئەنجامە. لە پەیوەند بە لایەنێکی شاردراوە لە پرسیارەکەتاندا، پێویستە ئەوە بڵێم کە بەهروز هەرگیز متمانەی لەدەستنەدابوو لە داکۆکیکردن لە مافی نەتەوەیی گەلی کورد. لە تارانیش دەستیکرد بە کارە سەختەکانی بۆ ئەوەی لقی کوردستان جێگەی خۆی بگرێتەوە و بەردەوامیدا بە خەباتی سیاسی بۆ بەرگریکردن لە مافەکانی گەلی کورد.
هەندێکجار بۆچوونی زۆر توندی هەبوو لەسەر هێزە راستڕەوە کوردییەکان و پەیوەندیان بە رژێمی سەدام حسێنەوە لەکاتی جەنگی ئێران و عێراق، لە هەمانکاتیشدا بە قەد یەك گەردیلە سازشی بە رژێمی ئێران نەکرد. دواجار لە تشرینی یەکەمی ١٩٨٠ بەهروز سولەیمانی و چەند هاوڕێیەکی دیکەی رێکخراوی چریکەکان (باڵی زەرینەشیان) جێهێشت، ئەوان بە گروپی ١٦ی ئازار ناسران.
بابەتی سەرەکی جیابوونەوەکەی ئەم باڵەی ئەوان ئەوە بوو باڵی زەرینەی چریکەکان دەیویست لەگەڵ حزبی تودە (حزبی شیوعی ئێرانی سەر بە سۆڤیەت) یەکبگرێت، بەهروز تەواو دژی ئەوە بوو.
وەك من لە نزیکەوە ناسیومەوە و لەگەڵیدا لە پەیوەندیدا بووم تا رۆژی ئەو جیابوونەوەیە، خاڵی سەرەکی جیابوونەوەی لەوان بۆ بەهروز مامەڵەکردنەکە بوو لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا. لە راستیدا ئەو وەڵامی بە پرسیارەکانی خۆی نەدەزییەوە تەنانەت لەو گروپەشدا کە جیابوونەوە (لە باڵی زەرینە)، بەڵام هەر بە هێزەوە تا دوا ساتەکانی ژیانی درێژەیدا بە چالاکییەکانی هەرچەندە بەردەوام رەخنەشی هەبوو. ئەو لەو گروپە نوێیەدا راوێژکاری کۆمیتەی ناوەندی بوو، هەمان ئەو پۆستەی کە لە چریکەکاندا هەیبوو.

دەنگەکان: زۆربەی گروپە سیاسییەکان ئەو کاتە لیژنەی ئەمنی خۆیان هەبووە، هەندێکیشیان دەزانرێت کە لێپێچینەوەیان ئەنجام داوە، کەسانیکیش کە لەو سەرەمەدا ژیاون باس لەوە دەکەن تەنانەت گروپی سیاسی چەکدار هەبووە ئەو کەسانەیان کوشتووە کە بە هەڵەشەیان زانیون. ئایا راستە بەهروز لەو کردەوانەدا بەشداربووە. ئایا ئەندامی لیژنەی ئەمنی بووە بەر لە جیابوونەوەی هەردوو باڵەکەی

چریکەکان؟ دەنگۆیەك هەیە کە لەپێچینەوەی لەگەڵ کەسیك کردووە و دانپیدانەکانی تۆمار کردووە و دواتر کوژراوە لەسەر ئەوەی خیانەتی لە رێکخراوەکە کردووە، لەسەر هەبوونی پەیوەندی بە موخابەراتی ئێران یان عێراق. باسەکان ناڕوونن ، بۆیە گرنگە تێگەیشتن هەبێت لەسەر ئەوەی لیژنە ئەمنییەکانی گروپە چەپەکان سەرقاڵی چی بوون. رەوشی ئەمنی بۆ ئەو گروپانە لەو سەردەمە چۆن بووە لە کوردستان، ئایا فوو لە چرای ژیانی کەسی بێتاوان کراوە یان ئەشکەنجە ئەنجامدرابێت لەلایەن گروپە چەپەکانەوە؟

بەهزاد کەریمی: یەکەم، لە تێکۆشانی چەکداریدا مردن و ژیان پرسێکی گرنگە. درووستکردنی یەکینەیەکی ئەمنی و پاراستن سروشتییە و حەتمیشە. هەر گروپێك کە ئەم فۆرمە لە خەبات دەگرێتە بەر و خۆی ناپارێزێت مانای وایە ئەو گروپە گاڵتەی بەخۆی دێت.

دەبێت بڵێم لقی کوردستان و ئۆفیسی سنە ئەوەندە سەرقاڵ بوون نەپەرژانە سەر ئەوەی یەکینەیەکی ئەمنی درووستبکەن، هەرچەندە بە هەستیاریەوە مامەڵەمان دەکرد و هەموومان ئاگاداری خۆمان بووین. بۆیە دەکرێت لەپێچینەوە کرابێت لەوانەی شکیان لەکرابێت کە بە دوژمن دزەیانکردبێتە رێکخراوەکەوە. ئەوەندەی من ئاگادارم بەهروز بەشدار نەبووە لە لەناوبردنی هیچ کەسێك. من هەموو ئەو جۆرە باسانە رەت دەکەمەوە.

لە شوباتی ١٩٧٩ تا شوباتی ١٩٨٠ من بەرپرسی لقی کوردستانی چریکەکان بووم بەر لەوەی بمنێرنە تاران، دوای ئەوە ئیتر راستەوخۆ بەشدار نەبووم لە کاروباری کوردستان. لەو ساڵەدا (کە بەرپرس بووم)، بەهروز لە چوارچێوەی پەیکەری رێکخراوەییدا کاری دەکرد و پابەند بوو پێی. ئەو راپۆرتەکانی بۆ من دەنارد لەسەر کارەکانی ئۆفیسی سنە و لقی کوردستان، بۆیە بڕوا ناکەم بابەتێکی هێندە گرنگ هەبووبێت لەژێر بەرپرسیارێتی ئەودا روویدابێت و منی لە ئاگادار نەکردبێتەوە.

چەندین بابەتی سیاسی هەبوون لە نێوانماندا کە من و ئەو لەسەری ناکۆك بووین. من هەندێك سەرکێشم لە بەدی دەکرد لە چالاکییەکانیدا و هۆشداریم پێدەدا لەو بارەیەوە، هەندێك جار هاوڕام بوو، هەندێکجاریش موناقەشەی دەکرد لەسەر ئەوەی کە ئەو راست دەکات. لە بیرم نایەت هەرگیز بە پێچەوانەی بڕیارەکانی لقەکەوە کاری کردبێت، هەرکاتێکیش لق ئاگاداری کردبێتەوە بڕیارێك بگەرێت گۆڕیویەتی.

ئەو ساڵەی کە سەرۆکایەتی ئۆفیسی سنەی دەکرد بەهروز لە پێگەیەکدا بوو کە دەیتوانی بڕیاری زۆر بدات و سەرکردایەتی لقی کوردستان لە مەهاباد توانای نەبوو رایگرێت، بەڵام من گەواهی دەدەم کە هەرگیز

پێشێلکاری ئەو پەیمانەی نەکرد کە بە حزبەکەی دابوون یان سەرپێچی لە بڕیارەکانی حزبەکەی بکات.
سەرباری ئەمانە دەبێت دان بەوەدا بنێم کە شەش مانگی سەرەتای ١٩٨٠ لقی کوردستان لەژێر چەندین فشاری جۆراوجۆردا بوو، هەروەها توشی جۆرێك لە شڵەژان بوو لە سەرکردایەتیەکەیدا چونکە ئەندامەکانی تیرۆر دەکران و بە ئامانج دەگیران لەلایەن کەسانی "دەرەوە" و "ناوەوە"، دەکرێت رووداو هەبووبن کە بە چاوی دادوەری ئەمڕۆمان تەنیا لێکەوتەیان پەشیمانی و تووڕەییە. بە هەرحاڵ ڕەوشی ئاڵۆزی ئەو سەردەمەش ناکرێت پشتگوێ بخرێت.

دەنگەکان: پەیوەندی نێوان چەپی کورد و چەپی ئێران زۆر لاوازبووە لەم چەند دەیەی رابردوودا بە بەراورد بەو کاتەی کە بەهروز سلیمانی لە کوردستان بوو. راستە ئەوە ٤٠ ساڵە لە ئێران چەپ بە گشتی لە پاشەکشەدایە و لەسەر پێی دواوەی وەستاوە بەهۆی داپڵۆسینی دەوڵەتەوە، بەڵام بۆچی پەیوەندی ئەو دوو لایەنە ئەپۆزسیۆنە ساڵ بە ساڵ لە لاوازیدایە لە کاتێکدا کۆماری ئیسلامی توانیویەتی بنکەیەکی پتەوی پشتیوانی جەماوەی کورد بۆ خۆی درووست بکات. لێکدانەوەی ئێوە بۆ ئەم ڕەوشە چییە؟

بەهزاد کەریمی: راستە پەیوەندی نێوان چەپ و هێزە کوردییەکان لە هەموو روویەکەوە زیانی پێگەیشت و لە دوا ئاساتی لاوازیدایە.
کاتێکی زۆریشی دەوێت بۆ چاککردنەوە و هێنانەوەی ئەو پەیوەندییە بەسەر ڕێگەیەکی درووست، بەڵام من پێموانییە رژێم بنکەیەکی لەوشێوەیەی هەبێت.
لە ئێران نەك تەنیا چەپ، ڕێکخراوە کوردییەکانیی دیکەش کێشەی زۆر گەورەیان هەیە بەهۆی ستەمی رژێم و ناکۆکی ناوخۆییان. گرنگ ئەوەیە کەمەرشکێن نەکراون و ئێستاش هەموو لایەك هۆشیاربوونەتەوە لەسەر پێویستی هاوکاریکردنی یەکدی و تێگەیشتنی کۆمەڵگەکانیان.
من هەوڵ ئەدەم پەرداخەکە نیوە ببینم و هیواخوازم جارێکی دیکە پڕببێتەوە. ئینجا لاوازی ئەو پەیوەندییەش پەیوەست نییە بە ژیان و مانی کەسێکەوە، بۆ بەهروزیشەوە. ئەمە پرۆسیەکی گرنگە و پەیوەندی بە چەندین هۆکار و کاردانەوەی فراوانەوە هەبووە و هەیە، کە باسکردنیان لەدەرەوەی توانای ئەم دیمانەیە (کورتەدایە).
بزووتنەوەی کورد لە ئێران لە قۆناغێکی سەختدایە، بەڵام بەردەوامە چونکە ڕێگەکەی لەناو گەلی کوردایە ، لە ئێرانیشدا هیچ هێزێك نییە بە ئاستی چەپ بەرگری بکات لە مافە ڕەواکانی کورد.
گومان لەوەدا نییە کە کۆماری ئیسلامی ئێران هەبوونێکی سەربازی و

ئەمنی بەهێزی هەیە لە کوردستان، بەردەوامیش لە هەوڵدایە کە کوردستان بکاتە بنکەیەکی سەرەکی خۆی لە ڕێگای هێزە ئیسلامییەکانەوە، ئەمە ڕابردووی هەیە کە دەکرێت ببینرێت. من پێموانییە کۆماری ئیسلامی سەرکەوتوو نەبووە لەوەی کە بنکەیەکی بەهێزی کوردی هەبێت.
شیکردنەوەی ڕەوشی ئێستای کوردستان کاتێکی زۆری دەوێت، کە ناکرێت لەم پرسیار و وەڵامانەدا شیبکرێتەوە کە تایبەتن بە کەسایەتی پایەبەرز بەهروز سلیمانی، جا با ئەم دیمانەیەمان بە چەند دێڕێك لەسەر ئەو کەسایەتییە کۆتایی پێ بێنین .
بەهروز سلیمانی زیندووە و سەرنجی ئەوەش وەك لێکۆڵەرەوانی کورد لەسەر ئەو خۆی بەڵگەی ئەوەیە.
بەهروز ئەستێرەیەکە لە ئاسمانی چەپی ئێران، یەکێك بوو لە بە ئەزموونترین و خۆنەویسترین ڕۆڵەکانی گەلی کورد، کە لە ١٠ تشرینی دووەمی ١٩٨١ کاتێك لەلایەن دوژمنەوە گەمارۆ دەدرێت، بە بەرچاوی هاوژینەکەی و منداڵەکانییەوە وەك پڵنگێك بە پەنجەرەی ماڵەکەی هەڵدەت و لە بەرزترین نهۆمەوە خۆی هەڵدەدات.
ئەو گیانی سپارد و دوژمن واقی ورما، ئەو نەیهێشت دوژمن پێی ببات بە تەنیا یەك زانیاری لەوانەی لە دڵیدا هەڵیگرتبوون.
هەروەك شاعیری گەورە ئەحمەدی شاملو لە شیعرێکیدا باسی دەکات، ئەو لە مردنی خۆی دڵنیا بوو بۆیە ساتی مردنی خۆی هەڵبژارد و خستییە سەر پاشخانی ژیانی شۆڕشگێری خۆی.
ئەو دەشیزانی ئەگەر دەستگیر بکرێت لە ژێر ئەشکەنجەدا تا دوا ڕادە هەوڵی شکاندنی دەدەن، تا ئەو ئاستەی نەتوانێت بە گولەبارانکردنی لە سەر پێیەکانی خۆی بوەستێت.
نهێنییەکانی خەڵك و هاوڕێ کانی لەگەڵ خۆیدا بردە ژێر گڵەوە، دوژمنیش شکستی خوارد لەوەی ئەو زانیاریانەی دەستبکەوێت.
بەهروز سلیمانی تەنیا منداڵی سنەی شارەکەی خۆی نەبوو. تەنانەت دەڵبەینە کوردییەکەی دەڵێت "ئەی ڕۆڵەی گەلی کورد" یان لە ئیران دەڵێن "تێکۆشەری ئازادییەکانی گەلی ئێران" بەسنین بۆ ئەوەی پێناسەی بەهروز بکەن.
بەهروز سەر بە کەمپی جیهاندۆستی مرۆڤایەتی و ئازادی و دادپەروەری دنیا بوو. ئەو شا سولەیمانی ئازار و حەسرەتی کوردستانی شۆرشگێر بوو. با ساتێك خۆ بچەمێنن بۆ (یادێك لە) بەهروز سلیمانی.

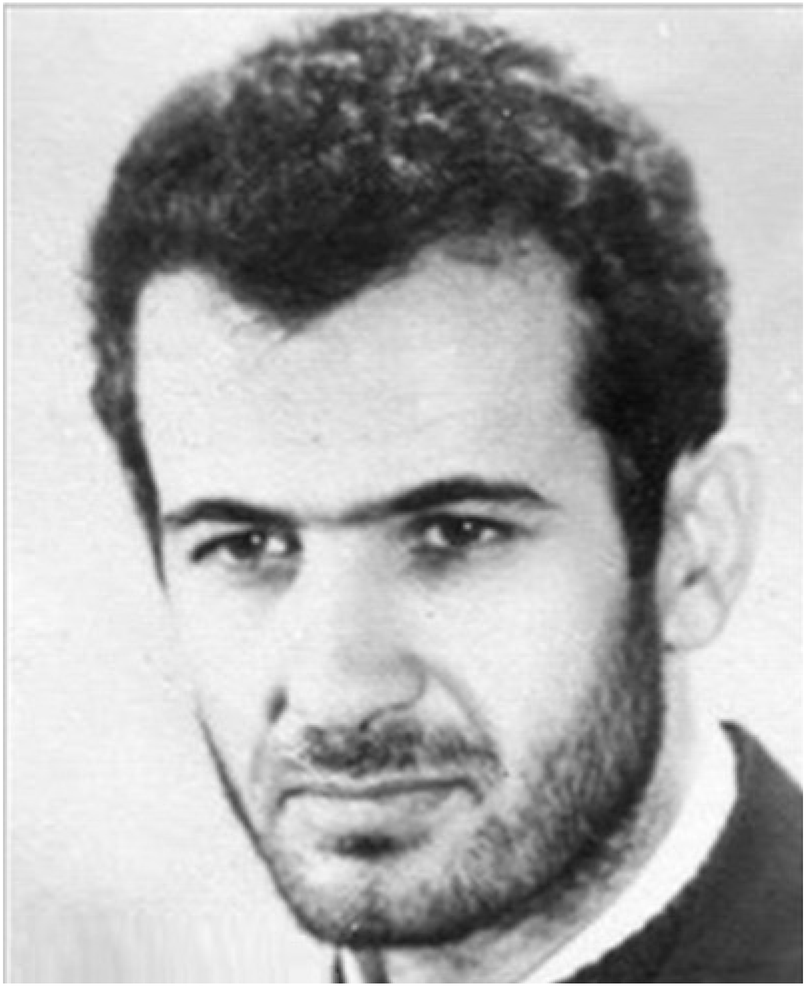

بهروز سلیمانی

.

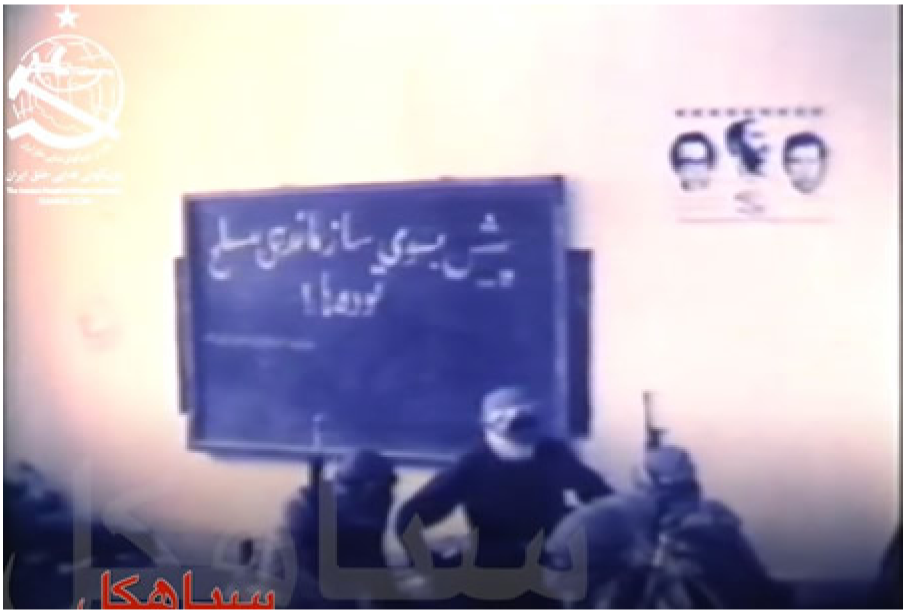
پیش بسوی سازماندهی مسلح
توده‌ها!

.

.

ئەم دوو ڤیدیۆیەی خوارەوە بەشێکی کەمن لە مقاوەمەتی خەڵکی کوردستانی رۆژهەڵات بەتایبەت شاری سنە دژ بە سوپای کۆماری ئیسلامی، لەگەڵ کۆبونەوەی چریکەکان لەتاران. بۆ ئاگاداریتان ڤیدیۆکان کرتەی توندو تیژی لە خۆیدەگرێت.

وەلامێک بۆ کاک رامیار مەحمود.. ئیدریس مستەفا

کاک رامیار مەحمود دوێنێکە لە دیواربەندی فەیسبوکی خۆی ڤیدیۆیەکی دوانزە دەقەیی خۆی داگرتووە. ڤیدیۆکە لەسەر وتەکانی ئەم دواییانەی شەرزاد حەسەن و ئەو قسەوباسانەی دوای ئەو سەبارەت بە ئاین و ڕۆڵی لە پەروەردەدا هاتە بەرباس و خواس. ئەو قسەکانی شەرزاد حەسەن بە حەتا بەتاڵ ناودەبات و ئەوانەشی کە گوێیان بە قسەکانی داوە و پشتیوانیان لێکردووە، وەک من کە دوو سێ نوسینم لەو بارەیەوە داگرتووە لە فەیسبوکی خۆم بۆ پشتیوانی لە شەرزاد حەسەن، ئەوا بە “سادە بیرکەرەوە یان سادە گێ و بگرە بە فریودەر” ناو دەبات. من لێرەدا وەک “سادەبیرکەرەوەیەک” یان “سادەگێیەک” وەڵامێک بۆ کاک رامیار دەدەمەوە و مەبەستم لەم وەڵامەش تەنها گفتوگۆیەکی هزری و روناکبیریانەیە سەبارەت بە بابەتێکی ڕۆژ. لەگەڵ ئەم نوسینەدا لینکی ڤیدیۆکەی کا رامیارم داناوە و من لێرەدا تەنها وەڵام بە هەندێ شتی دەدەمەوە.

یەکەم: لە کۆی قسەکانی کاک شەرزاد حەسەن و ئەوانەشی وەک هاودەنگییەک و پشتیوانییەک نوسینیان بۆ نوسی و، خۆشم یەکێک بووم لەوانە، هیچیان نەیانگوتووە ئاین دەربکرێ لە گۆڕەپانەکە یاخود واز لە ئاین بهێنین و لە کەلتوردا بیسڕێنەوە، بەڵکو قسەکردنەکان لەسەر یەک پنتێکی سەرەکی بوو ئەویش دەوری ئاینی سیاسییە لە ورد و درشتی ئەو وڵاتەدا و سیستەمی پەروەردەش یەکێکە لەو شتانە. دواتر وتارەکەی ئەبوبەکر هەڵەدنی بەلاڕێیەکی تردا بردی کە هەموو قسەکانی ناو وتارەکەی دژ بە بیر و کرداری خۆی بوو. لەوێدا ئەوانەی خەمی مەدەنیەت و کەلتور و فەرهەنگی کوردەواری بوون لە دژی کۆنەپەرستی ئاینی سیاسی هاتنە دەنگ. دەکرێ هەر ڕەخنەیەکت هەبێ لە شەرزاد حەسەن و ببەیتە شوێنێکی تر بەڵام شەرزاد حەسەن لەوەتەی هەیە زۆر بوێرانە دەنگی هەڵبڕیوە دژ بە کۆنەپەرستی ئاینی سیاسی کە کۆمەڵگەی کوردیان تەسلیم بە فەرهەنگێکی ئیخوانی و وەهابی کردووە مەگەر لە سعوودیە و ئەفغانستان بوونی هەبێ. دیارە سعوودیەی ئیستا لە وەهابیزم رزگاری بووە و بەرەو مەدەنیەت هەنگاوی ناوە. ئایا ئەرکی ڕۆشنبیر چییە گەر نەیاتە دەنگ لەسەر کۆنەپەرستی و تێکشکانی فەرهەنگ و کەلتوری ولاتەکەی کە ئەوی تیدا هاتۆتە بوون.

دووەم: هەموو ئەو زانیاری و راپۆرت و داتا و ژمێریاریانەی لەبارەی دروست بوونی کەسانی داعشییەوە لە وڵاتانی هەندەران، ئەوە

نیشان دەدەن کە هەموویان لە مزگەوتەکان و لە قوتابخانە ئاینیە ئیسلامیەکان و گوتاری ئاینیەکانی بانگخوازە ئیسلامیەکانەوە لە ئۆنلاینەوە بوونە بە داعش. حکومەتە ڕۆژئاواییەکان بەتایبەت وڵاتانی وەک بەریتانیا و ئەمریکا و کەنەدا، بە ئاگان لەم وەزعە و خۆیان بە مەبەستەوە ئاسانکاری دەکەن بە هەنگاوێکی ئاوها چونکە داعش پرۆژەیەکی ڕۆژئاواییە و لە مێژە زەمینەکەی بۆخۆشکراوە لە ڕۆژئاوا. هەموو ئەو دەزگا و کانون و تریبیەنە ئاینیانە لە لایەن ئەو حکومەتانەوە پارەیان بۆ دابین دەکری و کاتێکیش دەنێردرێن بۆ وڵاتێک پشتیوانی مالی و لۆجستی دەکرێن. لە نوسینەکانی ترمدا لە فەیسبوک چەند سەرچاوەیەکی دۆکیومێنتاریم ئاماژە پێداوە کە هەموویان ئەو ڕاستیە دەسەلمێنن. دژە داعش بوونی ڕۆژئاوا تەنها بۆ خۆڵکردنە چاوی خەڵکانی خۆیان و جیهانەشە. لەسەر ئاستی نەوخۆیش هەموو ئەوانەی بوون بە داعش مزگەوت و مەلا و بانخواز و حزبە ئیسلامیەکان و قوتابخانەکان کردوویانن بە داعش. خۆ بەرنامەکان و دیتینی هەوالەکان و ڕووداوەکان ڕۆژانە ئەمانەمان پێدەڵێن و بەڵگەکانیش لەبەردەستدان. ئایا کاک رامیار ئەو دەستە دەستە و کۆمەڵگەلە نوێژکەرانەی لە ناو گۆڕەپانی قوتابخانەکان و هەندێ جار دەرەوەی دیواری قوتابخانەکان نابینێت کە هەر دەڵێی تالیبانە و لە ئەفغانستان دەژین. ئەوە گەر وانەی ئاین و بیری ئیخوانی و وەهابی نەبێت ئەی چیە.

سێهەم: ئەوەی ئەمە لە کوردستان دەستەوئەخۆی بووین ئیخوانیزمە کە لە یەکگرتووی ئیسلامیدا بەرجەستە بووە. ئەو ئیخوانیەی کاک رامیار لە هەموومان باشتر دەزانێ کە وڵاتیان بەرەو چ فەرهەنگێک و کەلتورێکی بیابانی سەدەکۆنەکان بردووە و کاتێک بە نێو شەقامەکان دەڕۆی و سەر بە قوتابخانە و دائیرە گشتیەکان و تایبەتیەکان و کۆڵانەکاندا دەکەیت حجابی ئیخوانیزم هەر وەک شێرپەنجە بڵاوبۆتەوە بە ناو ئەو کۆمەڵگەیەدا. جا ئەوەی کاک رامیار دەیەوێ ڕۆشنبیران و کەسانی وەک ئەمەی پی تاوانبار بکات گوایە بەو ڕەخنەگرتن و قسانە بە ئاین ئەمە دەمانەوێ وڵات بە ڕۆژئاوایی بکەین لە کاتێکدا ئیخوانیزم پرۆژەیەکی ڕۆژئاواییە و دروستکردنی لە سالانی سیەکانەوە لەسەر دەستی موخابەراتی بەریتانی و دواتر ئەمریکی لە دوای جەنگی جیهانی دووەمەوە بووە و تەنها مەبەست لێی دژە شارستانەتی بوونی ولاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و وەستانەوە بەرە رووی هەر جوڵانەوەیەکی تری کۆمەڵایەتی و سیاسی و فکری گەر بیرەکەی ئازادیخوازی و پێکشەکەوتوخوازی و یەکسانیخوازی بلاوبکاتەوە. کتێبە بە ناوبانگەکەی مارک کێرتس بە ناوی دەست تێکەڵاوبوونی بەریتانیا لەگەڵ ئیسلامی سیاسی توندڕەو پێیەتی لە بەڵگەی مێژوویی سەدەی

رابردوو و سەدەی هەنوکەش دەربارەی وجودی ئیخوانیزم. خۆ هەر دوینێکە بوو بەڵگەیەکی باراک ئۆباما بلاوبۆیەوە دەربارەی پشتیوانی مالی و لۆجستی ئەمریکا بە ئیخوانیەکانی جیهان. هەر دوێنێکە بوو کە تورکیا و قەتەر هەموویانیان ئیزندا کە وڵات بەجێبهێڵن کەچی وڵاتانی بەریتانیا و ئەمریکا بەوپەڕی سنگ فراوانیەوە دەرگایان بۆ خستنە سەرپشت.

چوارەم: کاک رامیار پێی وایە دەستبردن بە چەمکەکانی وەک سۆشیالیزم و کۆمۆنیزم و فیمینیزم و سۆشیال دیکوراتی و ..هتد ئەوانە چەمکی رۆژئاوایین و ناتوانن وەڵام بە واقعی مەوجودی ئەمە بدەنەوە و دەکرێ لە ناو ئاینەوە، مەبەستی ئاینی ئیسلامە، پرۆژەیەکی روناکبیریی و عەقڵانی بچیتە پێشەوە. وەک جولانەوە موعتەزیلە هەن لە ناو ئیسلامدا کە خوازیاری بەرپاخستنی پرۆژەیەکی عەقلانی بوون بە دین بەڵام سەرکوتیان کردن و قڕیان کردن. وەک پرۆژەی عەقڵانیش هەموو ئەو نوسەر و بیرمەند و دانا و زانایانەی چ لە کۆن و چ لە دەمانی نوێدا بە دوای بیرێکی رۆناکبیریەوە بوون لە ناو ئاینی ئیسلامدا هەموویان یان دەربەدەرکران، یان زیندانی کران یان لە سێدارەدران، یان بە کتێبەکانی خۆیان هەندێیان لەدان تاکو گیانیان لە دەستدا. لە مێژووی ئیسلامدا هیچ پرۆژەیەکی روناکبیری و عەقلانی لە ناو خۆیەوە سەری دەرنەگرتووە بۆیە رۆشنبیران و بیریاران دەنە دەرەوەی ئەو دونیا ئاینیە بە دەربڕینی بیروئایدیا و پرۆژەکانیان. جا گەر پرۆژەیەکی ئاینی لە ناوەوەرا چارەنوسێکی ترسناک جاوەروانی نوسەران و بیریارن بکات ئاخۆ باس کردن لە ریفۆرم دەبە ئەنجامەکەی چی بێت. یەک حاڵەت هەیە بە ریفۆرم ئەویش دەسەلاتەکان دەتوانن بە زەبری هێز بیکەن وەک چۆن ساڵی پار و پێرار لە وڵاتی مەغریب بە فەرمانی مەلیک و دەسەلاتدارەتی ئەو ولاتە بڕیاردرا ئەو ئایەتانەی ناو قوریان لا بەرن کە باس لە توندتوتیژی و کوشتوبر دەکات.

پێنجەم: کاک رامیار دەلێ ئەی وانەی جوگرافی یان کۆمەڵناسی بۆ خراپ نیە. باشە ئەو وانانە چ پەیوەندیەکیان بە توندرەوی فکر و ئەخلاقی ئاینیەوە هەیە. وانەکانی مێژوو و جوگرافیا و کۆمەلناسی دەکرێ خراپ بن لە رویی دیکەوە بەڵام وەک ئەو بابەتەی ورووژاوە چی پەیوەندیەکی بە توندڕەوی ئاینی و داعشەوە هەیە. من نازانم!

شەشەم: کاک رامیار دەڵێ “بەشێکی گرنگی کەلتوری ئەمە کۆدەکانی لە ناو ئاین خۆیدا یەتی.” ئەمە لە لایەنێکیدا راستە بەڵام ئەم دەرە چۆن جیی دەبەتەوە لە ناو ئەو بابەتەی ورووژاوە بەو مانایەی ئەو دەیخاتە روو. کاتێک دینی ئیسلام وڵاتانی وەک ئەمە و ئێران و ئەوانی تر داگیر دەکات مفاوەزاتێک دەجێتەوە پێشەوە لە نەوان

کەلتوری ئەم میللەتانە و دینی ئیسلامدا. میللەتەکان دینی ئیسلامیان بەسەردا سەپا و ئیسلام بوو بە ئایینی رەسمی بەڵام وەک لە زۆر بواری کەلتوری و فەرهەنگیدا میللەتەکان دەستبەرداری زۆرێک لە مافە کەلتوریەکان نەبوون بە نمونە وەک یادی نەورۆز، دەستوری شایی و هەڵپەڕکێ، جلوبەرگ و هەندە عاداتی کۆمەڵایەتیەکانی تر، لە لایەکی تریش ئاین کرا بە پەیوەندیەک لە نیوان خودا و پەرستیاریەکەیدا و ئاین زۆر دەستی وەرنەدەدا لە وردودرشتی ژیانی کۆمەلەگە جگە لە هەندە بابەتی گرنگی بە نمونە وەک موڵکایەتی و هاوسەرگیرەتی. دیارە ئەم مفاوەزاتە بە کۆمەڵەگەی عەرەبیش هەر وابوو. دیارە دەرکەوتنی ئاین لە کۆمەڵگەکاندا رەنگدانەوەی ئەو بارودۆخە مێژووییە بووە کە تییدا هاتەتە دەر هەربۆیە ئاینەکان نەیانتوانیوە زۆر خۆشی و رەنگاڵەیی ژیان دەتسکاری بکەن. بەڵی دانسی یەکیکە لەو دانسانەی کە لە پێش ئیسلامەوە هەبووە و هەر مایەوە و ئیستاش بۆتە دانسێکی جیهانی. ئەمە دەبات بە خاڵی حەوتەم.

حەوتەم: بە دەرکەوتنی ئیخوان موسلمین و ئیسلامیە سیاسیەکانی تر هەموو شتێک لە دونیای عەرەبی ئیسلامی بە تایبەت ئەو میللەتانی غەیرە عەرەبی ئیسلامی گۆڕدرا. دیارە من لێرەدا تەنها لە سەدەی رانردووە دەستپیدەکەم کە ئیخوان موسلمین و وەهابیەتی تیدا هاتە دروستکردن. زۆر بە خراپی. واتە هەموو ئەو کەدانەی، کە پێشتر بە مفاوەزات ناوم برد، ئاین قبوڵی کردوون و بەهەیەوە جێ پێی خۆی قایم کرد کەوتنە بەر هەڕەشەی مان و نەمان. ئەو ئازادیە شەخسیانەی کە لە مێژبوو ببوون بە بەشێکی گرنگ لە ژیانی کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی کەسەکاندا بە تایبەت ئافرەت کەوتنە بەر لە پەچینەوە و حەیابردنی و دواتر حەرام کردنی و ئینجا هێرش بردنە سەر دیاردە رەنگالەییەکانی تر وەک ئازادی فکر و نوسین. ئیخوانیزم، کە زۆرتر جەگەی باسی منە لێرەدا چونکە پاشتیوانیەکی غەربی گەورەی لە پشتە، چونکە پرۆژەیەکی بەریتانی بوو لە بنەڕەتدا و سیاسەتی بەریتانیش زۆرتر لەسەر میتەدەکی نەرمتر دەروات وەک لە ئەمریکا کە زۆرتر لەسەر پەلاماردان و توندی بەندە، بە هیمنی و لەسەرخۆ دەستیان بە کاری سیاسی کرد بە ئەوەی کۆمەڵگە و دەسەلاتەکان هەر لە سەرەتاوە زۆر ناڕەحەت بکەن بە کاری توندوتیژی و گوتاری گرتنە دەستی دەسەلاتی سیاسی. وەک بەرنامەکاری سیتراتیجی خۆشیان ئیشیان لەسەر فەرهەنگەکی دیاریکراوی ناو ئیسلام کرد. دیارە ئیسلامیش وەک هەر ئاینەکی تر دەکرێ ریفۆرم و نوێخوازی تیدابکرێ بەڵام ئیخوانیزم هات تاکو رێگە لەو پرۆژەیە بگرێت و ئەمەش لەو سیاسەتە ستراتیجیەی غەربەوە سەرچاوە دەگرێ کە وڵاتانی رۆژئاوا خواستیانە، خواستنی

مانەوەی وڵاتانی ئیسلامی بە دواکەوتوویی لە هەموو بوارەکانی ژیاندا وەک ئیستا د□بینین کۆمەڵگە و وڵاتە رۆژهەڵاتیەکان و تەنانەت تاکەکانێش بوونەتە پاشکۆی هەموو شتێکی رۆژئاوا.

هەشتەم: کاک رامیار وا دەڕوانێ کە ئیسلامیەکان، دیارە مەبەستی یەکگرتووی ئیسلامیەکانە وەک ئەبوبەکر هەڵەدنی، هەندێ تێگەشتنی بابەتیانەتریان هەیە بۆ ئاین وەک لە روناکبیرەکان. ئەگەر تێگەیشتنەکە ئەو□ بێت کە ئەبوبەکر هەڵەدنی لە وەڵامەکەی بۆ شیرزاد حەسەن نوسیوێتی ئەوا ئەم خالە دوورە لە راستیەوە. ئەوەی ئەبوبەکر هەڵەدنی کە دەیەوێ دەرکەوتنی شاعیرە کلاسیکیەکانی کورد بکاتە بەرهەمی دونیای ئاینی ئێمە گوایە ئەوە لەبەرئەوەیە کە ئیسلام خەڵکانی ئاوها دروست دەکات ئەوا دیدێکی بابەتیانە نیە و تەنها ۆسز دەربڕینێکە بۆ دەورەیەک کە ئاین کرابووە ئەو کونجەی خۆیەوە کە دەبێ لەوێ کونجی عیبادەتی ئیلاهی و تەهلیلەی روحی، بەڵام ئەو ئیسلامەی کە ئیستا لە کۆمەلەگەدا بوونی هەیە و دەست تێوەردەدات لە وردودرشتی ژئانئ تاکەکان و کۆمەڵگە ئەوە ئیسلامی سیاسی ئیخوانیە کە لە ئامانجی سەرەکی کاڵکردنەوە و سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی کورد و کۆمەڵگەی کوردەواریە. یەکێک لەو سیاسەتە ستارتیجیە کیس□□یانەی ئیخوانیزم ئەوەیە کە ناسنامەی نەتەوەیی میللەتانی غەیرە ئیسلامی بە ناوی ئاینی ئیسلامەوە لەناو بدەن و لە جێگەی ناسنامەی عەرەبی ئیسلامی ئیخوانی دابنێن و ئەمەشیان کردووە زۆر بە باشی، بگرە لە ناو میللەتانی عەرەب زمانیشدا دەیانەوێ ناسنامەی ئیخوانی عەرەبی ئیسلامی زاڵ بکەن بەسەر ناسنامە سروشتیەکەی میللەتانی عەرەبدا. دیارە لە ناو میللەتانی عەرەبیدا دژایەتیەکی زۆری دروستکردووە و گورزی خراپی لە خودی کەلتور و فەرهەنگی میللی عیرەبی داوە و سعودیە یەکەمین وڵاتی ئیسلامیە کە بەشێووەیەکی رەسمی دەولەتی بەرەو رووی ئەمە بوووە و لە وڵاتانی باکوری ئەفریقیاش وەک جەزائیر و تونس و مەغریب میللەتانی وەک ئەمازیغی و بەربەر شەڕی ناسنامەی خۆیان دەکەن دژ بەم سیاسەت ستراتیجیە ئیخوانیە.

نۆیەم: نەبینی پرۆژەی ئیخوانیی بەو شێوە ترسناکە، ترسناکیەکی گەورەیە لە ناو رۆشنبیرانی کورددا. دیارە گرفتی گەورەی رۆناکبیری کورد نەبینی دیدی قولە بۆ سەیرکردن و تێگەیشتنی کێشەکان ئەگەرنا گەر کەسێک بە خۆی بڵێ روناکبیر بەو مانایەی کە هەمواند ەیزانین ئەوا دەبێت دژ بەو پرۆژە ئیخوانیەی ئەبوبەکر هەڵەدنی بێت، مەەگر بڵێم واز لە هەویەتی رۆشنبیری خۆت بهێنی و خۆت تاریک بین لە قەڵەم بدەی. لەژێر ناوی پلۆرالیزم و دیدی خۆماڵیانە بۆ کێشەکان گوایە دیدی ئاینی ئیسلامی دیدێکی خۆمالیانەیە و دەبێ زیاتر لەوەوە

بـــروانینە کێشەکـــان ئەوە لە جگە لەوەی دوورە لە گەر روانینەکـــی بابەتیانەوە تەسلمی بوونیشە بە ئیسلامی ئیخوانیی کە پیویست ناکات دووبارە و دەبارەی بکەینەوە ئیخوانیزم و پرۆژەی ئیخوانیزم چیە!

دەیەم: دوایین خاڵ کە دەمەوێ ئاماژەی پێ بدەم نەبوونی ئەو تەرزە لە بیرکردنەوەیە کە لە ناو رۆشنبیرانی کورددا بوونی کەمە یاخود نیە ئەویــش بــوونی زەمینەیەکــی هــاوبەشە. لە نێــو رۆشــنبیریی هەر کۆمەڵگەیەک و میللەتێکی تردا رۆشنبیران کۆکن لەسەر ئەوەی دەبێ زەمینەیەکی هاوبەش هەبێت بۆ داکۆکی کردن لەسەر ئەو خاڵانەی کە چارەنوسی هەموو روناکبیرێکی پێوە بەستراوە وەک ئازادی فکر و نوسین و داکۆکی کردن لە بنەما ئەکادیمی و زانستیەکانی فیربوون و خوێندنەوە و گفتوگۆ و جدال کردن. هەبوونی ئەم زەمینە هاوبەشە توانیتی هێزێک بە رۆشنبیرانی عەرەب بدات کە بەرەو رووی پرۆژی تاریکخوازی ئیخوانی ببنەوە لەگەڵ ئەوەی لە هەندێ ویستگەدا دەوڵەت لە پشتی ئیخوانیزم بوو. لە نیو روناکبیران و نوسەران و بە گشتی لە نیوەنــدی رۆشنــبیریی کوردیــدا ئەم چەمکە لە تێگەیشتــن و ئەم جیهانبینیە بە زەمینەیەکی ئاوها زۆر کزولاوازە گەر بەڵام بوونی نیە. بۆ نموونە داکۆکی کردن لە میتۆدێکی زانستی بە هەر بوارێکی وڵات بێت دەبێ پشتیوانی لێبکرێ جا لەهەر کەس و لایەنێکەوە بێت چونکە زۆر شت هەیە لەو ولاتەدا هەموان تییدا هابەشین جا پێمان خۆش بێ یان نا، چآرەی یەکتریمان بوێت یان نەوێت. ئەبوبەکر هەڵەدنی و ئەو یەکگرتــووانەی گــوایە رادیکاڵتر کێشەکـــان دەبینــن یـــاخود یەکگرتــووە کوردیەکـــان پێمـــان وابێ جیـــاوازتر بـــن لە ئیخـــوانیە جیهانیەکان ئەوا تاسەر ئیسقان هەڵەین چونکە ئەوان لە لەو پرۆژە ئیخوانیەدان کە ئامانجەکەی دیار و ئاشکرایە چ عاقیبەتێکی خراپ بەسەر کۆمەڵگە و وڵاتێکدا دێنن گەر بگەنە کورسی دەسەڵات. بۆیە خوێنــدنەوەی بە ئیخــوانیزم لە نــاو چەمکەکــانی وەک پلۆرالیــزم و دیموکراسیدا تێگەیشتنێکی نەک هەر هەڵەیە بەڵکو کوشندەشە

ئەمە لینکی ڤیدیۆکەی کاک رامیارە:

https://www.facebook.com/ramgov.ramgover/posts/4824271080960552

ئەگەر یەکەمجارتە دەفڕێت!..
فازیل شەوڕۆ

پێش پەتای کۆڤید – ١٩، لە ساڵی ٢٠١٩، ڕۆژانە(١٠٧) هەزار گەشتی ئاسمانی لە جیهاندا ئەنجام دەدرا، لەگەڵ ئەوەشدا، هەر لە (٢٠٪)ی حەشیمەتی جیهان سەفەریان بەفڕۆکە کردووە، واتا (٨٠٪) خەڵک تا ئێستا هیچ سەفەرێکی دەرەوەی وڵاتەکەی خۆیان، بە فڕۆکە نەکردووە. ئیمڕۆ کە نزیکەی (٥٠٠٠) کۆمپانیای هێڵی ئاسمانی هەیە، ئەمەریکا سەرتۆپی هەموو هێڵەکانی ئاسمانییە لە جیهاندا، تەنها لە ساڵی (٢٠٢٠) قازانجەکەی (١٣١) هەزار ملیۆن دۆلار بووە. هێڵی ئاسمانی (چینی) بەو حەشیمەتە گەورەیەی خۆیەوە، لە ڕیزبەندی (١٠)یەم دایە و هێڵی ئاسمانی تورکیش، سەردانی زۆرترین فڕۆکەخانەکانی جیهان دەکات و خەڵکی وڵاتی فنلەنداش، گەڕۆگترین نەتەوەن کە زۆرترین سەرفەر بۆ وڵاتانی جیهان دەکەن. ئیمڕۆ، لە جیهاندا (٨٨)ملیۆن کەس لەسەر کەرتی گەشتی ئاسمانی گوزەران دەکەن و دەژین.

جاران سەفەرکردن بە فڕۆکە تام و چێژ و بیرەوەرییەکی هێندە خۆش و پڕ یادەوەری هەبوو، بە ساڵ لە دیوەخان و مەجلیسان دەگێردرایەوە، لێ ئیمڕۆ، ئەو سەفەرکردن، نەک خۆشییەکانی جارانی لەدەست داوە، بگرە زۆرجار تووشی سەرئێشەشت دەکات و پێش سەفەر تات دێتێ! ئەو پێشکەوتنە گەورەیەی جیهانی تەکنەلۆژیا و ئینتەرنێت، چەند ئاسانکاری بۆ کردووین، هێندەش بەربەست و کۆسپی بۆ داناوین. جا دوای ڕووداوەکانی دوو تاوەرە بازرگانەکانی نیویۆڕک لە ١١ی سێپتەمبەری ٢٠٠١ وە پەرلاماری پەتای کۆڤید – ١٩، سەفەرکردن بە فڕۆکە هێندەی دێ بە قوڕێ گیرا!

جا تا سەفەرکردنت بە فڕۆکە نەختۆکەکە، خۆشیی بەخش بێت و بێ ساتمە و تەگەرە بێ، باشترە هێندێ زانیارییت هەبێت:

پلیت کڕین: هەوڵبدە لە کۆمپانیا ناودارەکانی هێڵی ئاسمانی جیهانی، پلیت بکڕێت، نووسینگەکانیان بێ کێشەتر، هەرچەندە نەختۆکەکە نرخەکەی گرانترە. پلیتی ئۆنڵاین، لایەینی باشی زۆرە، بەڵام دەبێ وردبین بی، نەکۆ تووشی داوی ساختەکاران بیت. بۆنموونە، ماڵپەری (edreams)، متمانەی جیهانیی هەیە و جێی ترس نییە، بەڵام ڕەنگ بێ ماڵپەڕی ساختە هەبێ بە ناوی (edream)، کتومت □□و□سمەکەشی وەکو هی یەکەمە، بەڵام ساختەیە و قۆڵبڕە. چۆن

ماڵپەرەکانی ساختە دەناسیتەوە؟ (١) بەناوبانگ نین. (٢) داشکانی زۆریان کردووە، لەچاو ئەوانی دی، بۆ ئەوەی نێچیری خۆیان بگرن. لە کاتی تۆمارکردنی زانیارییەکان، پێش (OK)، پێداچوونەوە بکە تا دڵنیابیت، زانیارییەکان وەک ئەوەی سەر پەساپۆڕتەکەیە. ئاگادار بە، هەمیشە لە ڕۆژانی س□□ش□ممە و پێنجشەممە، پلیت نرخەکەی هەرزانترە. ئەگەر چەند کەسێکن، بەیەکەوە زانیارییەکان تۆمار بکەن، تاکو بەیەکەوە دانیشن، ئەگەر منداڵی ساواتان هەیە، کورسیی تایبەت هەیە، بێشکەی تایبەت و کەلوپەڵی منداڵی تێدایە. هەوڵبدە سەفەرەکەت کورتبڕ بێ، با نەختۆکەکە گرانتر بێ، باشترە لەوەی دوو یان سێ ترانزێتت هەبێ و ئەو هەموو سەرکەوتن و دابەزینە بکەیت و درەنگتریش بگەیتەجێ.

جانتا و کەلوپەل: ڕێنماییەکانی هێڵەکەی ئاسمانی ورد بخوێنەوە. قەبارەی جانتاکان و کێشەکانیان دیاری کراون، زۆر لە فرۆکەخانەکانی جیهانی، بە ڕۆبۆت و کۆمپیوتەر کار دەکەن، دەبێ بۆخۆت جانتاکەت بکێشیت و پسوولەی تێبەستی و بخیەتە سەر سکەیی ڕۆیشتن. جا ئەگەر یەک کێلۆ، کێشی زیاد□ت پێبێ، یان جانتاکە (٥)سم گەورەتر بێ، ئامێرەکان، دەزانن، داوات لێدەکەن، پارەی زیادەکە بدەیت و و جانتاکە بگۆریت. ئێ باشە، ماقوولە بۆ کێلۆ گوڵەبەڕۆژ□ یەک یان کێلۆ گەنگرێک (١٥) یۆرۆ بدەی؟ ئەدی چۆن جانتاکە دەگۆڕێ؟ خۆ شاری خۆت نیە خاتروخۆتر هەبێ. ئەسڵەن، کەس نییە گوێشت لێ بگرێ! هەوڵبدە شتومەک و کەلوپەلەکانی ئاسایی بن دوور بن لە جێی گومان، هیچ شلەمەنێکت پێ نەبێ، جانتا بچووکەکەت هیچ کەرەستەیەکی کانزای تێدا نەبێ. هەر شتێک دەزانی کێشەت بۆ دروست دەکا، دووریخەوە. باشترە پەساپۆڕت و ناسنامە و پارە و زێڕوزیوت بخەیتە جانتاێک لە شان بکرێ. جیزدان، بۆی هەیە بزربێ، بدزرێ یان لە سیەین و بەینی سەفەر لێت بەجێبمینێ.

چوون بۆ فڕۆکەخانە: لە هەموو جیهاندا کرێی تاکسی بۆ فڕۆکەخانە گرانترە، بۆ نموونە لە دوبلن دەفڕی بۆ پاریس بە (٣٥) یۆڕۆ، بەڵام دەچیتە فڕۆکەخانە بە (٤٠) یۆڕۆ. باشترە ، پێشوەخت، بە ئۆنلاین تاکسی بگریت. ئاگاداربە، تەنیا کرێی کێلۆمەترەکانی ڕێیە نادەیت، وەستان و تڕافیک و دواکەوتنەکانیشت لەسەر حیسابە. پەسندتر، زۆر شۆفێری تاکسی نەدوێنی و پرسیاترەکانیشی پووختوڕەخت وەڵام بدەوە، دوورەکەوە لە وەڵامی گوماناوی، لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەند، شوفێری تاکسی هەیە، کار بۆ ئاسایش دەکات. گێچەڵ بۆخۆت پەیدا مەکە!

لە فڕۆکەخانە: باشترە و خۆشترە هەموو جانتا و شتومەکەکانت بخەیتە سەر ڕەوڕەوە و خۆتان بیگەیەنن. هێمن و ئارام و ئاسایی بە، وەک ئەوەی دەچیتە ماڵی دۆستێکت و خۆت مشەوەش مەکە. کە دەگەیتە خاڵی پشکنین، قفڵی جانتاکان بکەوە و ڕێنماییەکان جێبەجی بکە. بە پشکنینی خۆت، هەموو شتەکانی بخەرە سەر ئەو تەشتەکەی بۆیان داناوی، جوان بیان پێچە تا نەکەون، هیچ شتێکت پێنەبێ کانزا بێ، ئەگەر سنجاقەکیش بێ، دەنا چەندان جار (سکان)ت دەکەن و ماندووت دەکەن. کە شتەکان سکان کران، بە هێمنی وەریانگرەوە و بیانپۆشەوە، شووینەکە بەجێ مەهێڵە تا دڵنیا نەبی کە پەساپۆرت و کارت و پارەکەت پێیە!

(Boarding Card)
: کە کارتی سەرکەوتنی فڕۆکەت وەرگرت، لەو شتانە دڵنیابە: گەر ترانسێتت هەیە، هەموو کارتەکانت وەرگرتبێ. دڵنیابە لە ڕینووسی ناوکەت وەک لە پەساپۆرتەکەت نووسراوە. بڕوانە ژمارەی دەروازە، ژمارەی کورسی، ژمارەی زوونی چوونە ژوورەوە وە کاتی دەرگاکردنەوەی دەروازە.
لە هۆڵە چاوەڕوانیدا: هەمیشە هێمن و ئارام بە، کەم قسەبکەوە دەنگت نزم بێ، هیچ ڕەفتار و هەڵسوکەوتە سەرنجڕاکێشەر مەکە. خۆت لەخۆڕەک هەڵمەسوو، هەمیشە چاوێکت لەسەر جانتا و کەلوپەلەکانی خۆت بێ، خواردن و خواردنەوە نە لەکەس وەرگرە و نە بدە کەس. شتومەکت لە لای کەس بەجێمەهێڵە و هی خەڵکیش بەخۆت مەسپێرە، با ناسیاویش بێ!

(٩)نهێنیی کارمەندەکانی فڕۆکەخانە، کە تۆ نایانزانیت:
(١)پشکنینی هەڵسوکەوتی موسافیر: بەبێ ئەوەی تۆ پێبزانی، لە کاتی چاوەڕوانی و هاتوچۆکردنتدا، بە کامیڕای شاراوە، کە بە تیشکی ژێر وەنەوشەیی کاردەکەن، جەستەی تۆ (سکان) دەکەن و دەپشکننەوە، لەڕێی ترپەی دڵ و گەرمایی جەستە و فشاری خوێن و جوولەی جەستە، کەسێتیی تۆ دەستنیشان دەکەن، هەر گومانێکت لێبکەن، کە دەگەیتە خاڵی پشکنین، وردتر لێت دەپێچنەوە. تۆ بەوە نازانی.
(٢)خوێندنەوەی زمانی جەستە: لەکاتی پشکنیندا، کارمەندی پسپۆڕ و ڕاهێنراو بە زانستی زمانی جەستە، لە ژوورێکی دیکەدا، هەموو چاوتروکاندن و پەنجە جوولاندنەوە و جوولە و هەڵسوکەوتێکی تۆ لەڕێی سکرین، هەڵدەسەنگێنە، هەر گومانێکت لێ بکات، پۆلیسی پشکێنەر ئاگادار دەکاتەوە، بەبێ ئەوە تۆ پێبزانیت.
(٣)یەک دوو پرسیار: لە خاڵی کارت وەرگرتن یان لە خاڵی پشکنین،

جار هەیە یەک دوو پرسیاری ئاسایت لێدەکرێ، وەک: بۆ سەفەر دەکەی؟ لە کوێ دادەبەزی؟ چەندت پێدەچێ؟ لەڕاستیدا، وەڵامەکانت هیچ بایەخێکیان نییە، پرسیارکەرەکە دەیەوێ بتدوێنێ، بە مەبەستی وەدەستهێنانی هەندێ زانیاریی کە خۆی گەرەکیەتی، وەک شێوەزارەکەت، کاردانەوەکەت، شێوان و تێکچوونت. بەبێ ئەوەی تۆ بزانی مەسەلەکە چییە.

(٤)پشکنینی جانتاکەت بەدزییەوە: دوای ڕادەستکردنی جانتاکەت، بۆی هەیە پێش ناردنی بۆ ناو فڕۆکە، جارێکی دیکە پشکنینی بۆ بکرێ، تەنانەت قفڵەکەش بکرێتەوە، ئەوان دەیانەوێ دڵنیا بن کە جانتاکە لە کوێ هاتوە و بۆ کوێ دەچێ. جار هەیە خۆت هەست دەکەی بەرگی جانتاکەت زۆر پیس بوو… تۆ نازانی مەسەلەکە چییە.

(٥)بۆنکردن بەسەگ: پێش ناردنی جانتاکان بۆ ناوفڕۆکە، هەمووی جارێکی دیکەش، بە لووتی سەگ دەپشکێنرێن، سەگ (١٠٠) هەزارجار لە ئێمە بە بۆنتر و لەسەر بۆنی تایبەت ڕاهێنراون.

(٦)دەسماڵەی کزر: جارهەیە لە کاتی پشکنین، دەسماڵێکی نەختێک تەڕت دەدەنێ، بۆ ئەوەی ناو لەپتی پێبسڕێتەوە بۆ سکانکردنی ناو دەستت. لەڕاستیدا، ئەو فێڵە لە تۆی دەکەن، بۆ ئەوەی بزانن کە دەستت هیچ ماددەیەکی کیمیاوی پێوەیە یان نا! ئەگەر ماددەی کیمیاوی پێوەبێ، ڕەنگی دەسماڵەکە دەگۆڕێت و کەشف دەبێ، سکانکردنەکەی ناو دەستت هەر بۆ چاوبەستنە. تۆ بەوە نازانی.

(٧)خواردنەکان: هەموو ئەو خواردنانەی لە ناو فڕۆکە دابەش دەکرێن، پێش (٨) بۆ (١٠ سەعاتئامادەکراوەن، لە ناو فڕۆکەکە جارێکی دی گەرم دەکرێتەوە. تۆ ئەوە نازانی؟

(٨)چاودێری: لە یەکەم چرکەوە و تا نیشتنەوە و چۆلکردنی، فڕۆکەکەت لەژێر چاودێری (٣) لایەنە: لە ئاسمان، لە تاوەر، لە تریمناڵ. تۆ ئەوەت دەزانی؟

(٩)زێر و زیووەکەت: کارمەندانی فڕۆکەخانە، بەبێ ئەوەی پرسیارت لێبکەن، دەزانن تۆ چەندت زێر و زیوو و شتومەکی گرانبەها پێیە، بەڵام، یاسای هەندێ فڕۆکەخانە ڕێگرە لە پرسیارکردن لەو شتانە. تۆ مافی خۆت تا (١٠) هەزار دۆلارت پێبێ.

لە ناوفڕۆکە: کە دەگەیتە نێو دەرگای فڕۆکە، دوو دوو سێ سێ مەچوونە ژوورەوە، چونکە کەنشکێکی خزمەتکار، سەعاتێکی تایبەتی لە نێو دەستدایە، هەر موسافیرێک دەچێتە ژوورەوە، دوگمەیەک دادەگرێ و ژمارەکەی حیساب دەکات، بەوە دەزانێ چەند موسافیر ئامادەن، یان کەس بەجێماوە یان نا. لە هەندێ فڕۆکە ئەمە بە کامیڕای شاراوە دەکرێ. لەناو فڕۆکە لە سەر کورسی خۆت دانیشە، ڕێنماییەکان جێبەجێ

بکە. هەمیشە ئارام و هێمن بە و هەوڵمەدە کەسانی غەریب زۆر بدوێنی، چونکە ڕەنگە بە ئەوان حەز نەکەن.

خواردن و خواردنەوە: لە بەردەمت مەنوی ژەمە خواردنەکان هەیە، پێش نان دانان، بیان خوێنەوە، چیت ویست ئەوە داوابکە، با کەنیشکەکە لەگەڵت ماندوو نەبێ. ئەگەر بەڕۆژوو بوویت، ئاگاداریان بکەوە، تا ژەمی بەربانگت بۆ ئامادە بکەن. لە فرۆشگای فڕۆکەخانە هەمیشە شت گرانترە، ئەگەر لە هەولێر لیترێ ئاوێک بە (٢٠) سنت بێ ئەوا لە فڕۆکەخانەکانی قەتەر، بۆ نموونە، بە (٤) دۆلارە، بۆیە ئاسایە شووشەی بەتاڵت پێبێ، بەخۆت لە شیشمەی دیاریکراوی فڕۆکرخانە پڕی بکەیتەوە لە ئاوی پاک و خاوێن.

خۆپارێزی و پاک و خاوێنی: ئەگەرچی فڕۆکەکانی ئەم سەردەمە، جوان دیزاین کراون و جێی سەرسوڕمانن، بەڵام لێکۆڵینەوە زانستییەکان دەڵێن: ناو فڕۆکە ژینگەیەکی پیسە بۆ بڵاوبوونەوەی نەخۆشی، هەرچەند جوان پاکبکرێتەوە و میکرۆبکوژ بکرێت، هەر جێگەی مەترسییە. جار هەیە موسافیری (٨٠) وڵات لەگەڵ تۆن و ڕەنگ بە تێیاندا بێ نەخۆش بن، جا چونکە فەزای فڕۆکە بچووکە، زوو هەواکەی بڵاو دەبێتەوە، باشترە: هەمیشە کەمێک، دوگمەی هەوای ساردکەرەوەی بنمیچەکە بکەیتەوە، تا هەوای دەرەوەت بۆ بێ. بەدەستماڵی میکرۆبکوژ، شتەکانی بەردەمی بسڕەوە، تا پێت دەکرێ، مەچووە ئاودەستی ناو فڕۆکە. پێش سواربوون ئەمە بکە.

هەندێ ڕێنمایی سادە: هەمیشە پۆشاکی ئاسایی بپۆشە، حیسابی ئەو شارە بکە کە سەفەری بۆ دەکەی، با خانمان ئارایشت نەکەن، یان زۆر بە کاڵی بیکەن، چونکە گۆڕانی ژینگە و ئاو و هەواکەی، دواتر، دەیشێوێنێ، دەکرێ پێش گەیشتنەجێ، سووکە میکیاژێک بۆ خۆی بکات. قەت هەوڵ مەدە لەگەڵ کارمەندانی فڕۆکەخانە یان لەگەڵ کەنیشکە خزمەتکارەکان، سوعبەت و گاڵتە و مجامەلە بکەی، ئەو کارە نەک پەسند نییە، جار هەیە دەبێتە جێ گومان و چاودێریت دەخرێتە سەر. پاشماوکانت بەجێمەهێڵە، کاتێک کەنیشەکان دێن، بە خۆکردنەوەی شتومەکەکان، ڕادەستیان بکە. تا بۆت دەکرێ چا و قاوە و نسکافی مەخۆوە، نە کە بەسەرتدا برژێ، باشتر ئەو خوارنەوانە داوابکەی کە لە ناو شووشەن و قووتوون. پێش دابەزین، دڵنیابە هیچت لەبەجێ نەماوە.

ئەگەر ترانسزێت هەبوو وە کاتێکی کەمت لەبەر دەستت بوو، پێشتر، کەنیشکەکانی ناو فڕۆکە ئاگادار بکەوە، ئەوان کاری خۆیان دەکەن تا زوو بتگەیەننە شوێنی مەبەست. دەتوانی سوود لە ئۆتۆمبیلی نیو

فڕۆکەخانە وەرگریت. ئاگادار بە جار هەیە لە کاتی چوونە دەرەوە لە فڕۆکەخانە، کارمەندان، پرسیارت لێدەکەن، یان جانتاکانت دەپشکننەوە، ئەو شتێکی ئاساییە و هیچ مەشڵەوە.

هەر کاتێک لە خاڵی پشکنین بووی یان ڕێنمایی بدرێت، نابێ هەڵدفێنت لەسەر سەر بێ یان خەریکی مۆبایل بی و ئاگاداری ڕێنماییەکان نەبیت هەرچەند دووبارەش بن.

بۆ ئەوانەی لەسەفەر تێکدەچن دەتوان حەب وەگرن، یان ئەوانەی فۆبیایی فڕینیان هەیە دەتوان، سەیری (ئوتیوب) بکەن یان سەرانی دکتۆری پسپۆر بکەن، پێش سەفەر کردن.

ئەوەشمان لەبیر نەچی، پێگەی جوگرافی کوردستان لە نێوان هەر سی کیشوەرە بایەخدارەکەی جیهان، ئاسیا و ئەوروپا و ئەفریقیا، بۆ مەرتەبەی یەکەم دە، لە هەموو رووەکەوە گونجاو ببێتە ناوەندی فڕۆکەخانەی گەورەی جیهانی شان لەشانی قەتەر و تورکیا بدا و باشتریش بێ… تەنها بۆ داهاتی ئەو جۆرە فڕۆکەخانە، دەتوانین بژین … خۆزیا!

هەردەم سەفەری خۆشیانتان بێ.

فازیل شـەوڕۆ – دوبلن

درێ. . دەکەش_قادر

چ شێتانە بوو
خەم بە خەیاڵێکی درۆزنانەوە هەڵواسی
چ خەیاڵێ بوو
خەوتن لە نیو فیردەوسە
قانگدراو بە باران.
باران کاڵبوونەوەی ئیحساسە لە ماڵێ باجەنەی مندا
ماڵێ باجەنە

جوینەوەی ئەو درۆیانەبوو
کە شەوان دوای مەستبوون
دەخەوتین.
خەوتن،
گەڕانەوەی ئەو وەهمانەبوو کە بە منداڵی
لە دەستمان ڕادەکرد
گریان، درۆیەک بوو مارەییمان لە سەر کرد
مارەیی کڕینی ئەو هیوایەبوو
کە کۆمانبکاتەوە لە تەرازووی دووربوون
مارەیی گەڕانەوە دواوەی ئەو مەستبوونەبوو
کە مەستنەبووین

دڵکەش_قادر

کاتێک هەموومان دەخنکێین..!.. خەلیل

بەیانیەک لە خەو هەڵدەستین و هەواڵێک دەخوێنینەوە: (خێزانێکی پێنج کەسی بەهۆی تەنەکەیەکی شکاوی ڕۆنەوە کە تەنراوە بە خەڵووز، خنکاون!) ئەم هەواڵە هەموومان نیگەران دەکات و بێتاقەت و پەست دەبین. بۆچی؟ چونکە دەزانین ئەمە مردنێکی ئاسایی ئینسانێک نیە خوولی سروشتییانەی ژیانی خۆی تەواو کردبێت و گەیشتبێتە وێستگەی مەرگ، بەڵکو ئەمە کارەساتێکی گەورەیە، لە سەردەمێکدا کە چیدی کارەسات ئەو بوعدە شۆکهن□رەی پێشووتری نەماوە و ناتوانێت بمانهەژێنێت.

ئەوەی لەو ماڵەدا ڕوویدا کارەساتە؛ چونکە دەزانین تەنەکەی خەڵووز هۆکاری ئەم خنکاندنە نیە، بەڵکو دەرئەنجامە. دەرئەنجامی نادادیی و ستەم و زۆرداریی؛ دەرئەنجامی بێباکیی و ناموبالاتیی سەرانی ئەم هەرێمە و نەبوونی عەقڵییەتێکی باشی ئیدارەدان و خەڵکژێنیی. کاتێک تۆ سەردار بیت و داهاتێکی باشت ل□ بەردەستدا بێت و خاوەنی ملیارەها دۆلار و یەدەگێکی نەوتیی زۆر بیت، دەبێت هەست بە شەرمەزاریی بکەیت خێزانێک لەبەر بێ نەوتیی و نەبوونی زۆپای

ئاسایی، خەڵووز بکەنە تەنەکەی ڕۆنەوە و خۆیانی پێ گەرم بکەنەوە و دواجاریش لە شیرینی خەودا، بە دووکەڵەکەی بخنکێن.

ئەم ڕووداوە کارەساتە؛ چونکە لە ماڵێکدا ڕوویداوە، باوکیان پێشمەرگەیە و بۆ پاراستنی خاک و نیشتمانەکەی؛ بۆ پارێزگاریکردن لە قەوارەی سیاسی هەرێم؛ شەو لە سەنگەرەکان ماوەتەوە و ماڵ و حاڵی جێهێشتووە. بێ ئاگا لەوەی ئەو حکومەتەی ئەم پارێزگاری لێ دەکات، ماڵ و منداڵەکەی بەو سەرمایە بێ نەوت و بێ حاڵکردووە و ناچاریکردوون پەنا ببنە بەر تەنەکەیەک خەڵووز، تاکو گەرمیان ببێتەوە!

وێڕای هەموو ئەمانەش، دەبێت دان بەوەدا بنێین تاوانباری سەرەکیی لەم کارەساتەدا، پێش حکومەتی هەرێم و پێش تەنەکەی خەڵووز، بێدەنگیی و بێ هەڵوێستی ئێمەیە. کاتێک ئێمە لە ئاست نادادیی و ستەمی دەسەڵاتێکی بێباکدا، بێدەنگیی هەڵدەبژێرین و بالۆرەی (زارت بگرە و سەرت سەلامەت) دەڵێینەوە، ئەوا بێ هیچ گومانێک بەشدارین لەم تاوانەدا. ڕۆژێک دێ کە هەریەک لە ئێمە بە شێوەیەک لە شێوەکان لە ناو ستەم و نادادیی ئەم دەسەڵاتەدا دەخنکێین و باجی ئەم بێدەنگییە دەستەجەمعییە دەدەین، ئەمڕۆ نۆبەی ئەوان بوو، سبەی ئێمەین.

جواد خەلیل

مناڵەکان.. بە ڕوخسەتی عەبدوڵڵا پەشێو.. نەوزاد بەندی

مناڵەکان ..
ئەی برسییە ژین تاڵەکان ..
ئەمڕۆ لە ئاکرێی
پڕ خێر و داهات و زێڕ ..
چوار گڵکۆم دی ،
لەگەڵ چوار دێڕ :
ئەم زستانە

خێزانێکی چوار کەسی
پێشمەرگ□ یەک..
کە شانازی ئەکەن کوردن ،
بە بێ نەوت و لە سەرمانا ،
بە گازی کوشندەی خەڵوز ،
هەموو مردن ..

ـــــن . بەندی